

З ІСТОРІЇ ЛІСІВНИЧОЇ НАУКИ НА СУМЩИНІ

КОМЛИКОВА Г.І., здобувач ДНСГБ НААНУ

Лісівнича наука в Україні бере початок з XVIII ст. Саме тоді на території нинішньої України почали створювати лісові культури, великі парки, здійснювати лісовпорядження. З початку XIX ст. все частіше стала застосовуватися лісівнича техніка, продумана й організація ведення лісового господарства. Наприкінці XIX ст. та на початку XX ст. активізувалися роботи зі степового лісорозведення, заліснення пісків та яружно-балкових утворень. У 1892 р., за ініціативою В. В. Докучаєва, була створена експедиція лісового департаменту, завданням якої було узагальнити підсумки діяльності зразкових степових лісництв та опрацювати раціональні і економічно ефективні засоби лісорозведення. Цей час і вважають початком лісової дослідної справи в Україні.

На початку XX ст. в Україні були створені перші дослідні лісництва, серед яких і Тростянецьке дослідне лісництво, організоване у 1923 р. на базі Тростянецького лісгоспу, який відомий своїми надзвичайно цінними природними дібровами та різноманітними лісовими культурами, створеними ще у середині XIX ст.

Спочатку стаціонарні дослідні роботи в Тростянецькому лісгоспі проводились спеціальною групою лісівників-дослідників, а в 1926 р. було виділено Красно-Тростянецьке дослідне лісництво.

У 1930 р. Красно-Тростянецьке дослідне лісництво ввійшло в систему новоствореного Українського науково-дослідного інституту лісового господарства (УкрНДЛІГ) в якості лісової дослідної станції.

З самого початку діяльності станції визначилися основні напрямки її роботи – біологія лісу, лісовирощування, лісознавчі та селекційні дослідження.

Ряд наукових досліджень на станції був розпочатий під керівництвом академіка Г. М. Висоцького. Серед них такі як – вплив випасання худоби на фізичні властивості лісових ґрунтів, трав'яний покрив, склад і продуктивність насаджень; вплив тимчасового сільськогосподарського використання дібров на фізичні властивості ґрунту і ріст лісових культур.

У зв'язку з розширенням задач і об'єму робіт, у 1934 р. змінилася структура Красно-Тростянецької лісової дослідної станції. До її складу в якості експериментальної бази, окрім дослідного лісництва, була включена вся територія Тростянецького лісгоспу. Завдяки цьому станція мала дві частини – наукову і виробничу. У 1938 р. Красно-Тростянецька лісова дослідна станція і Тростянецький лісгосп знову стали самостійними одиницями, але лісгосп досі є постійною експериментальною базою станції.

У період окупації (з жовтня 1941 р. до серпня 1943 р.) Красно-Тростянецька ЛДС була повністю зруйнована, постраждали й дослідні об'єкти в лісі. Знищеною і розграбованою була й частина майна станції, що була передана на зберігання Тростянецькому лісгоспзагу. Лише частину найбільш цінних наукових матеріалів та приладів вдалося евакуювати і цим зберегти.

За час діяльності Красностроянецької ЛНДС її співробітниками, разом з працівниками Тростянецького лісгоспу, закладено велику кількість дослідних об'єктів з вивчення питань створення і вирощування культур, схем змішування порід, рубок догляду, лісової селекції, насінництва й інтродукції.

В повоєнні роки була закладена серія нових селекційних культур і плантацій, метою яких було більш глибоке вивчення спадкових якостей лісових дерев. Результати досліджень багаточисельних селекційно-генетичних дослідних об'єктів Красностроянецької ЛДС є теоретичною базою елітного насінництва в Лісостеповій зоні України.

Значне місце в роботі станції займають дослідження різних способів рубок головного користування в дубових та соснових насадженнях, встановлення впливу згрібання лісової підстилки на родючість ґрунту, вивчення природного поновлення головних порід, а також фізико-механічних властивостей деревини хвойних та листяних порід, розробка методів реконструкції малоцінних насаджень.

Спільно з Тростянецьким лісгоспзагом станцією розробляються технології створення лісових культур із застосуванням новітніх машин та механізмів, нових технологічних схем. Проводяться дослідження з випробування нових технологій рубок догляду за лісом, при цьому особлива увага приділяється питанню механізації робіт в молодняках. Розробляються схеми лісових культур, що передбачають можливість механізації рубок догляду за лісом.

Науковцями станції створено ряд селекційно-генетичних культур: географічні культури сосни, дуба, ясеня, модрина; виведені нові гібридні форми тополі, що характеризуються швидким ростом, високою якістю деревини та гарними декоративними властивостями. Значним є вклад науковців станції в розробку основ елітного насінництва деревних порід.

Були розроблені оригінальні, теоретично обґрунтовані, схеми змішування деревних порід – ланкова та шахова.

На станції проводяться дослідження, направлені на вдосконалення систем ведення лісового господарства на зонально-типологічній основі, з кількісної оцінки типів лісу, внесення мінеральних добрив під лісові насадження, розробляються стандарти на лісові культури.

Науковці станції здійснюють розробку нових й удосконалення існуючих засобів і технологій лісовідновлення та лісовирощування, розробляють рекомендації і беруть участь у їх впровадженні, надають допомогу виробництву в опануванні новими технологічними процесами й узагальнюють досвід їх застосування в господарствах.

Стаціонарні дослідження науковці станції проводять не тільки в Тростянецькому лісгоспі, а й в ряді інших лісгоспів України. У 1962-1964 рр. у Тростянецькому лісгоспі на площі 6 га створено дендропарк, у якому висаджено 250 видів деревних і чагарникових порід.

На Красностроянецькій ЛНДС починали свою діяльність видатні вчені-лісівники - А. В. Жуков, П. К. Фальковський, П. С. Погребняк, тривалий час працювали В. В. Гурський, Л. М. Бобраков, Б. В. Ткаченко, І. М. Патлай та ін.